

Katholieke Illustratie.

ABONNEMENTSPRIJS

Per kwartaal 0.90
Per jaargang 3.60
Men abonneert zich voor een geheel jaargang.

UITGAVE VAN DE MAATSCHAPPIJ
DE KATHOLIEKE ILLUSTRATIE
's-Hertogenbosch.

TEKST: In 's levens maalstroom, novelle door H. A. Banning. — Antwerpen en de Wereldtentoonstelling. — Mr. A. E. J. Modderman. — Het nieuwe roofvogelgebouw in de Rotterdamse diergaarde. — Twee dagen te Roermond. — De koortskapelle, of kapel van Sint-Wilbert, door Gomarius Mes.

GRAVURES: De voorgevel van het hoofdgebouw der tentoonstelling te Antwerpen. — Mr. A. E. J. Modderman. — Het nieuwe roofvogelgebouw in de Rotterdamse diergaarde. — De Schelde bij de inwijding der nieuwe kaden. — De triomfwagen van O. L. V. in 't Zand. — De trofee van den Antwerpschen handel.

ADVERTENTIEN:

Per regel ..... 25 Cts.
Bij abonnement volgens tarief.
De advertentiën worden geplaatst op den omslag van de maandelijksche uitgave.

DIRECTEUR-HOOFDREDACTEUR:
H. A. BANNING.

N°. 8.

— 19^e JAARGANG. —

1885/86.

IN 'S LEVENS MAALSTROOM.

NOVELLE
DOOR H. A. BANNING.

(Vervolg.)

„Wat zegt ze daar?” vroeg Dina, die natuurlijk dien kreet gehoord had, maar de oorzaak er van niet kende.

„Niets, niets!” sprak Martha haastig.

„Wablijf?”

„Ik zal je dat later wel eens vertellen,” hernam Martha; „geef maar gauw een stoel voor mijnheer Arnold?”

De jonkman was als vernietigd. Zijn oog, waarin men peilloos leed kon lezen, vestigde zich een oogenblik schuw op het afzichtelijke gelaat der bedelares.

„Moet ik mijne moeder zoo terugvinden?” kermde hij, in radeloosheid de handen wringende.

De pastoor stond naast hem, legde de hand op zijn schouder en trachtte hem met een paar woorden troost en bevestiging in te boezemen.

Het was der vreemde vrouw niet ontgaan dat hare laatste woorden een diepen indruk hadden gemaakt. Zij herhaalde nogmaals: „Ja, hier was het, hier heb ik gezeten, en zij” — hare oogen vestigden zich scherp op Dina — „zij wilde mij weggagen.”

„Heer in den hemel!” riep eensklaps de dikke keukenmeid, van verbazing een stap achteruitgaande, „het zijn dezelfde kattenogen.... dat is hetzelfde leelijke wijf van voor drie en twintig jaren.... de moeder van mijnheer Arnold.”

„Ja, hetzelfde leelijke wijf,” herhaalde de bedelares op smalenden toon met een krijshend geluid; „maar als jij zooveel ondervonden, zooveel uitgestaan hadt als ik, zou je er ook wel anders uitzien, vetgemest varken.”

Zij bromde binnensmonds nog eenige woorden, en zeide toen, zich tot den pastoor richtende: „Ik zal u zeggen waarom ik hier gekomen ben, maar geef mij eerst nog wat wijn, of, nog liever, wat jenever, want mijne tong is verschroeid, en het is hier binnen” — zij klopte weder op de borst — „of alles in brand staat.”

Arnold sidderde bij die woorden over zijn

gansche lichaam; hij verkeerde in een deerniswaardigen toestand.

De vrouw verzwoeg andermaal een glas wijn met water.

is, moet hij wel zoo worden. Mijn vader was een reizende ketellapper; ik ben op de straat grootgebracht en leerde reeds bedelen en stelen, toen ik nog maar half volwassen was. Mijne

moeder had een ellendig leven en verdrong zich, toen ik nog tien jaar oud moest worden. Mijn vader was een dronkaard, die zich niets aan mij gelegen liet liggen en mij dagelijks mishandelde; daarom liep ik op mijn achttiende jaar weg met een jongen scharenslijper. Hij was een Duitscher; wij zijn te Gladbach getrouwd en ik heb vier jaren rondgezworven zonder ooit een gelukkig uur gekend te hebben. Van het oogenblik af, dat wij getrouwd waren, behandelde hij mij als zijne slavin; de hond, die voor onze kar liep, had een veel beter leven dan ik. Als ik geen scharen en messen genoeg ophaalde om te slijpen, sloeg en schopte hij mij, en wanneer er geen werk te vinden was, moest ik bedelen en stelen, en hij verteerde bijna alles, wat ik thuis bracht, aan drank. Zoo heb ik vier jaren van mijn leven doorgebracht. Mijn eenige troost was mijn kind, een jongen als een engel, met mooie blauwe oogen en blond, krullend haar....

„Goede hemel, dat is mijnheer Arnold!” liet zich Martha in hare ontsteltenis en verbazing ontvallen.

„Stil, Martha,” berispte de pastoor, „val de vrouw niet in de rede.”

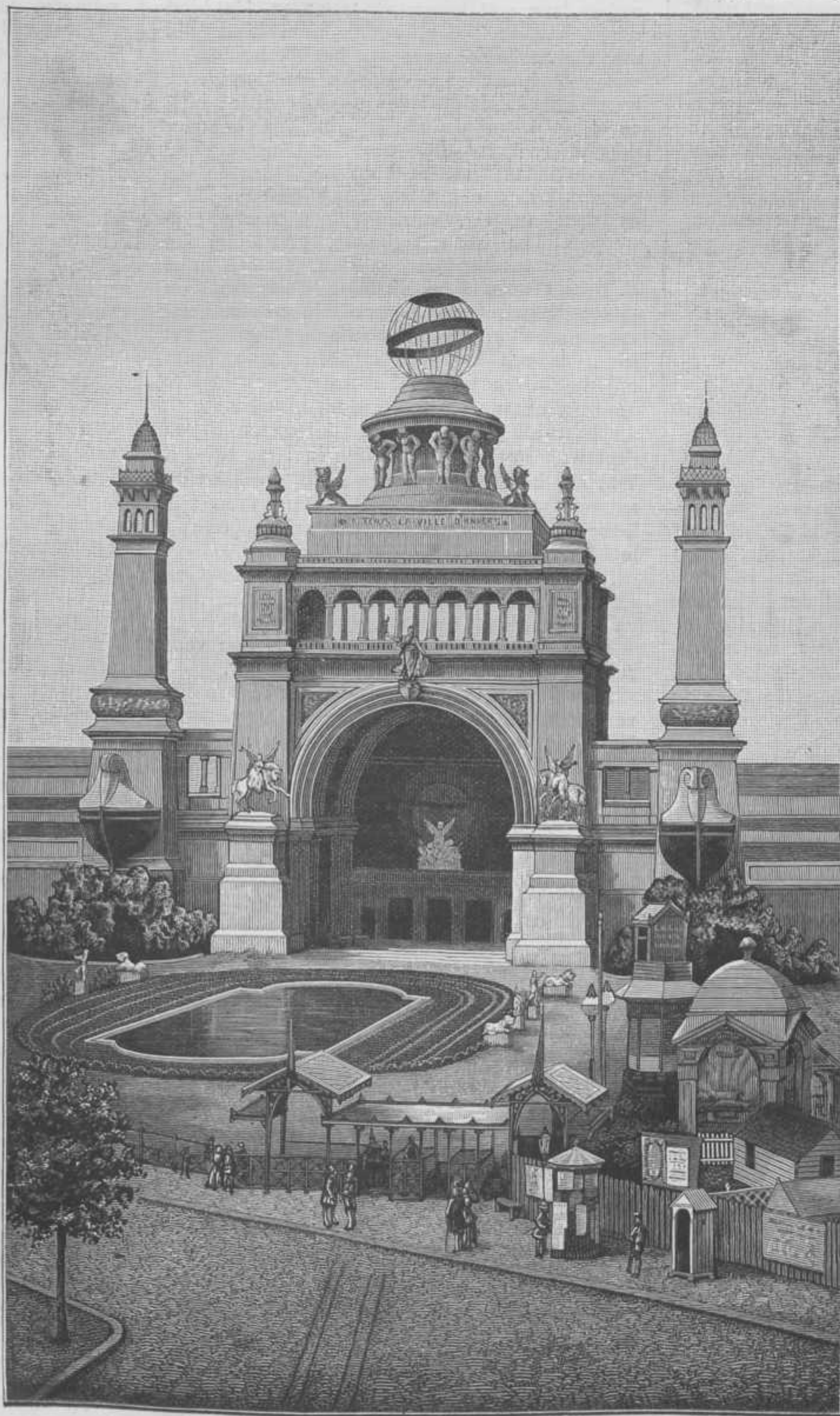
Op dat oogenblik kwam Grietje de keuken binnen, om te zeggen, dat de dokter afwezig was, en men hem terstond zou zenden als hij thuis kwam.

„'t Is goed,” zei de pastoor; maar daar hij een voorwendsel zocht om de tweede ried te verwijderen, liet hij er onmiddellijk op volgen: „Ganu eens naar den burgemeester en vraag of hij ook in de gelegenheid is, om dezen nacht aan eene arme, oude vrouw een onderkomen te bezorgen.”

De bedelares had gedurende dit korte gesprek wel driemaal gevraagd. „Wie is mijnheer Arnold?”

De pleegzoon van den pas-

toor kromp ineen van ontsteltenis. „Ik zal u dit later wel zeggen,” antwoordde de priester, die zulks zeer goed zag; „vertel

ANTWERPEN EN DE WERELDTENTOONSTELLING. — Voorgevel van het hoofdgebouw.

„Ik ben slecht, heel slecht,” zoo begon zij na eenige oogenblikken, „maar als een mensch van kindsbeen af geschopt, geplaagd en getergd

nu eerst eens verder, hoe het met u en uw kind gegaan is."

"Ik had dat kind zoo lief, liever dan mijn leven," begon de vrouw opnieuw, en het scheen, dat hare stem een oogenblik van aandoening trilde. "Ik heb dikwijls dagen lang honger geleden om den kleinen jongen voedsel te kunnen geven. Vele nachten lang heb ik hem, in een doek gewikkeld, in koude en regen in mijne armen gedragen, als mijn man half dronken in een schuur lag en ons buiten gesloten had. Ik haatte alle menschen, en ik heb toen al dikwijls op het punt gestaan een moord aan mijn man te begaan, maar dat kind had ik zoo lief, dat kind was mijn eenige troost, de eenige zonnestraal in mijn ellendig leven. Mijn man scheen dit zeer goed te begrijpen en om mij te tergen, plaagde en mishandelde hij ons kind, en sarde mij om mij in woede te brengen. Eens toen hij weer erg dronken was, dwong hij mij jenever voor hem te halen, ofschoon wij geen kruimel brood hadden. Ons kind schreeuwde van honger en ik nam het op, met het voornemen, om voor de helft van 't geen hij mij gaf, drank en voor de andere helft wat voedsel voor den kleine te koopen; maar de ellendeling wilde niet dat ik het kleine kind zou meenemen, hij rukte het eindelijk uit mijne armen, slingerde het in een hoek van de schuur, waar wij gehuisvest waren en ging naar buiten. Ik vloog ijlings naar mijn arm, lief kind. Het lag daar sprakeloos en met een wond aan het hoofd, waaruit een straal bloed liep. Wat in de eerste oogenblikken met mij gebeurde, weet ik niet, maar toen ik weder tot bewustzijn kwam en het bleeke en bebloede gelaat van mijn kind aan mijne borst drukte, zwoer ik een duren eed, dat mijn man het daglicht niet meer zou aanschouwen."

De vrouw zweeg een oogenblik; zij vroeg nogmaals om wat drinken, en hare handen beefden zoodanig dat zij het glas nauwelijks aan hare lippen kon brengen.

"Wees bedaard, moeder," sprak de pastoor goedig, "en kwel u niet met zulke bittere herinneringen uit het verleden."

"Kwellen!" sprak zij met een krijshende stem, terwijl hare vingers zich in de handen kromden; "kwellen!... De gedachte aan zulk een bloedige wraak is later altijd mijne grootste verlustiging geweest. Ik weet wel, dat iedereen een afschuw van mij heeft, maar niemand weet ook wat ik geleden heb; mijn kind was mijn eenige schat; als ik honger moest lijden, als ik mishandeld werd, was hij mijn eenige troost, en daarom was en bleef wraak mijn grootste verkwikking, mijn eenig genot."

"Heb je dan werkelijk een moord begaan?" vroeg de pastoor.

"Helaas, neen! het mocht zoo niet zijn. Nog denzelfden avond werd mijn man op den openbaren weg gevonden. Hij was in de jenever gestikt; hij stierf als een hond, en werd begraven als een hond; ik kon mijn wraak niet koelen."

"En uw kind?"

"Dat werd door den eigenaar der schuur, waarin wij een paar dagen gehuisvest waren, verpleegd, doch het mocht niet baten, want mijn engel overleed twee dagen later, en toen was ik alleen, geheel alleen."

"Maar wat was het dan voor een kind, dat door u op dien Pinkstermorgen hier achtergelaten is?" vroeg de pastoor niet zonder gejaagdheid.

Bij die vraag richtte Arnold het hoofd op; hij scheen met de grootste spanning het antwoord te verwachten.

"Ik ben hier gekomen, om dat te zeggen, want ik voel dat ik ga sterven en ik wil sterven," hernam de vrouw. "Nadat mijn kind begraven was, zwierf ik langen tijd al bedelende rond; ik heb meermalen in de gevangenis gezeten, ik ben opgejaagd als een wild dier, doch nacht en dag zon ik op wraak, want ik haatte en vervloekte alle menschen, en als ik een moeder met een kind zag, had ik haar wel willen verscheuren, omdat zij een geluk genoot, dat ik moest missen. Op mijne omzwervingen zag ik eens een kind, een knaapje

van nog geen twee jaren spelen. Ik benijdde de moeder van dat kind en eensklaps kwam de gedachte in mij op, dat het stelen van het knaapje mij een zoete wraak zou verschaffen. Die vrouw moest lijden zooals ik leed, zij moest ook ondervinden, wat het zeggen wil, als een moeder wreedaardig van haar lieveling wordt beroofd. Het kind speelde buiten, dicht bij den grooten weg; het scheen wel dat de meid, die op hem moest passen, zich een oogenblik had verwijderd. Ik nam het knaapje ijlings op, drukte mijne hand voor zijn mond, opdat hij niet zou kunnen schreeuwen en liep met hem weg, een boschje in en zoo al verder en verder."

"En waar gebeurde dat?" vroeg de pastoor. "Ik weet het niet precies, maar 't was in Duitschland, dicht bij Crefeld, geloof ik; doch laat mij eerst uitspreken, want daarvoor ben ik hier gekomen. Mijn eerste werk was de mooie kleeren van het kind met slijk vuil te maken en hier en daar te scheuren, opdat niemand argwaan zou krijgen. Eerst haastte ik mij over de grenzen te komen, ten einde niet in handen van de Deutsche politie te vallen; toen heb ik weken lang met hem rondgezworven. Het kind moest honger lijden, zooals mijn kind, het moest geen hemd meer aan het lijf hebben en mishandeld worden, — dat was een groot genot voor mij. Eindelijk kwam ik hier in de buurt, en daar ik mijn doel bereikt, eene moeder ongelukkig gemaakt, een kind tot ellende gebracht had, liet ik het hier achter, in de overtuiging, dat het als een vondeling hier of daar in een armenhuis gebracht zou worden. Dat was mij genoeg. Het is nu wel meer dan twintig jaren geleden. Ik heb in al dien tijd geleefd als ik kon. Tweemaal ben ik tot de gevangenis veroordeeld en men heeft mij driemaal naar de Ommerschans gebracht; het leven is een hel voor mij, want ieder loopt mij vol afschuw uit den weg, en ik kan in drank alleen nog genot vinden, want dan wordt de haat altijd opnieuw in mij opgewekt, en dat doet mij goed. Nu heb ik alles gezegd. Wat mij hierheen gedreven heeft, weet ik niet, maar ik voelde, dat ik niet lang meer zou leven en had geen rust alvorens alles openbaar te hebben gemaakt."

"Dat zal een straal van genade zijn, dien God zelfs aan den grootsten zondaar ten deel doet vallen," zeide de pastoor.

De vrouw haalde de schouders op; voor zulke woorden was zij niet ontvankelijk.

Arnold was in het laatste gedeelte van het verhaal der bedelares van zijn stoel opgestaan. Hij liep, met de armen over elkander geslagen, in de keuken heen en weer en er flikkerde een onheilspellend vuur in zijne oogen. Eensklaps bleef hij voor de vrouw staan.

"En als ik nu ook eens wraak wilde nemen voor alles wat mijne arme moeder gedurende die drie en twintig jaren heeft moeten lijden?" vroeg hij met eene stem, die van woede en smart trilde.

"Stil, Arnold, stil!" riep de pastoor, die ontstelde, toen hij in het verwrongen gelaat van zijn pleegzoon zag.

"Je moeder?" vroeg de vrouw, "wie is je moeder?"

"Dat weet ik niet," antwoordde Arnold, door die vraag nog meer verbitterd; "dat weet, helaas, niemand, maar ik ben het gestolen kind, en wat heeft mijne moeder, wat heb ik u gedaan, om ons zoo diep ongelukkig te maken."

"Jij dat kind!" riep de vrouw met verkropte woede, "jij ben tot een heer opgegroeid en mijn arm schaapje moest mishandeld en vermoord worden?... Ik vloek je moeder, ik..."

"Zwijg, ellendig wijf!" riep de jongeling buiten zich zelve van woede, en indien de pastoor en Martha hem niet tegengehouden hadden, zou hij zich aan de bedelares vergrepen hebben.

"Gebruik uw verstand, Arnold," sprak de pastoor, "denk, dat je in drift een ongeluk zou kunnen begaan."

"Maar, heerroom," riep hij, zich altijd verwerende. "Is dat wijf niet de oorzaak, dat mijne moeder ongelukkig geworden, of misschien reeds lang van verdriet gestorven is? Is het haar

schuld niet dat ik een zwerveling ben zonder naam, zonder...."

"Wees bedaard, mijn zoon," hernam de priester, "dank liever de Voorzienigheid, die blijkbaar deze vrouw hier heeft gezonden, opdat wij uwe ouders op het spoor zouden komen. Kom, ga met mij naar binnen, je hebt kalmte noodig."

Het viel den pastoor wel niet gemakkelijk zijn raad opgevolgd te zien, vooral dewijl de afschuwelijke, oude vrouw aanhoudend vloeken en verwenschingen bleef uiten, maar eindelijk gelukte het hem toch, en toen Arnold in de huiskamer kwam, viel hij als uitgeput en schreiende op een stoel neder en bedekte zijn gelaat met beide handen.

"Zoo," sprak de pastoor vertroostend, "dat zal u goed doen, mijn jongen. Als nu de eerste aandoening voorbij is, zal je tot het besef komen, dat die rampzalige vrouw ons het middel aan de hand heeft gedaan, om uwe ouders te vinden. Wij weten nu ten naasten bij waar zij u ontvreemd heeft en zullen het spoor wel vinden."

"O, als ik eens zoo gelukkig mocht zijn mijne moeder te omhelzen," snikte Arnold.

"Dat zal met Gods hulp wel gebeuren," sprak de pastoor; "maar wij hebben allen eene Moeder in den hemel, de Troosteres der bedrukten. Daar is haar beeld; je hebt er voor gekniel, toen de bedelares u hier als kind achterliet en zij heeft u geholpen; roep ook nu haren bijstand in. Kom, laat ons samen het *Memorare* van den heiligen Bernardus bidden, dat gebed zal u verlichting en, naar ik hoop, ook uw levensgeluk teruggeven."

En de pastoor knielde met zijn pleegkind voor het beeld neder, dat daar reeds vóór drie en twintig jaren stond.

De dokter en de burgemeester kwamen bijna gelijktijdig op de pastorie. Eerstgenoemde constateerde al zeer spoedig, dat de vrouw in een bedenkelijken toestand verkeerde; ontbering en misbruik van sterken drank hadden haar lichaam gesloopt, en het was te voorzien, dat zij eerlang aan de gevolgen zou bezwijken. De burgervader maakte eerst, met het oog op de politie-verordeningen, wel eenig bezwaar, maar daar de pastoor de onkosten der verpleging geheel voor zijne rekening nam, vond de vrouw al spoedig een voldoende onderkomen, terwijl Martha vrijwillig de taak op zich nam, om over hare verpleging te waken, en zooveel mogelijk zelf zich daarmede te belasten.

Toen bij Arnold de eerste indruk van het onvoorziene voorval, dat hem zoo geweldig had aangegrepen, eenigszins geweken was, begon hij weldra in te zien, dat de bekentenis der landloopster voor zijne toekomst van het hoogste belang was. Tot op dat oogenblik had de gedachte, dat hij de zoon van een landlooper was en dus als een paria in de maatschappij beschouwd moest worden, hem in de diepste troosteloosheid geworpen; thans echter bestond er mogelijkheid, zelfs waarschijnlijkheid, dat zijne ouders ontdekt zouden worden. Mocht men daarin slagen, dan meende hij zich te mogen vleien met de verwachting, dat hij zich over zijne afkomst niet behoefde te schamen, want de bedelares had dit duidelijk doen uitkomen. Voor rijkdom was hij ongevoelig, als hij slechts met een onbesmetten naam mocht optreden in de kringen, waarin hij gewoon was te verkeer; als er slechts uitzicht bestond, dat zijn hoogste wensch vervuld zou kunnen worden. De heer Friedberg had reeds zijne toestemming tot eene verbintenis met Ella gegeven, toen men in hem nog den zoon van een scharenslijper zag, hoeveel te meer zou hij op die toestemming kunnen rekenen, wanneer men kon bewijzen, dat hij een eerlijken naam droeg.

Al mochten ook dergelijke gedachten den jongeling eene groote verlichting schenken, het is zeer natuurlijk dat hij voortdurend in eene groote spanning verkeerde en met het grootste ongeduld naar de oplossing van het raadsel verlangde. Er kwamen zelfs nu en dan

weder oogenblikken van groote neerslachtigheid, want de ontdekking van het geheim, door den pastoor, had te grooten indruk op hem gemaakt, dan dat zijn gemoed eensklaps vatbaar zou zijn geworden voor ongestoorde blijdschap. Dat zag Martha, de bezorgde Martha zeer goed; zij bezocht hem dan ook dagelijks, en trachtte hem zooveel mogelijk afleiding te bezorgen.

Zoo waren reeds twee weken na den merkwaardigen avond voorbijgegaan. De pastoor had onmiddellijk het belangrijke nieuws aan zijn vriend Langendijk medegedeeld en deze — als zijnde met dergelijke zaken beter bekend — verzocht eene oproeping in verschillende Duitsche dagbladen te doen, met opgave van de dagteekening en eene uitvoerige beschrijving van het gestolen kind.

Men had al die dagen in gespannen verwachting doorgebracht, toen de pastoor eindelijk een briefje van den volgenden inhoud ontving, juist op een oogenblik dat Arnold afwezig was.

Zeereerw. Vriend,

Ik kom zoo even van Crefeld en schrijf in haast een paar regelen, want ik ben erg vermoeid en mijn hoofd is totaal in de war. De ouders van uw pleegzoon zijn ontdekt, maar houd alles voor Arnold voorloopig geheim; wij moeten den armen jongen langzaam op die gebeurtenis voorbereiden. Wie drommel had zulk eene uitkomst kunnen verwachten! Arnold heeft, zonder het te weten, vijf jaren onder het ouderlijke dak doorgebracht, want mijn vriend Friedberg is zijn vader, daar valt niet aan te twifelen. Toen ik er mijne verwondering over te kennen gaf hoe zoo iets voor mij verborgen had kunnen blijven, zeide hij, dat ik later de oorzaak daarvan wel zou vernemen. Ella was gelukkig afwezig, maar mijn vriend en zijne vrouw zijn opgetogen van vreugde; ik vrees echter, dat Arnold bij al zijn geluk, zich diep ongelukkig zal gevoelen. Ik kom zoodra mogelijk over, om met u te overleggen, hoe wij de zaak zullen aanpakken, en heb mijnen vrienden te Crefeld gezegd, dat zij niets van zich moesten doen hooren, alvorens nadere tijding te ontvangen.

Na groeten, als steeds

t. t.
Langendijk.

De pastoor kon bij het lezen dezer tijding zijne oogen nauwelijks gelooven. Hij huiverde bij de gedachte aan 't geen in Arnolds gemoed zou omgaan, wanneer deze vernam dat Ella zijne zuster was.

(Slot volgt.)

ANTWERPEN EN DE WERELDTENTOONSTELLING.

III.

Eerste indrukken te Antwerpen. — Naar de tentoonstelling. — De voorgevel. — Het terrein. — Koning Massala. — Een staaltje van de nieuwe Scheldekaden. — De tropen van den Antwerpschen handel.

De reiziger, die te Antwerpen aankomt, met het doel de tentoonstelling te bezichtigen, behoeft daar niet lang te zoeken; want reeds aan de „statie” staan er een aantal trams gereed, om hem oogenblikkelijk daarheen te voeren. Naar verkiezing kan hij den tocht per paardentram, per stoomtram of per electrischen tram maken, zoodat hij al aanstonds in de gelegenheid is, die verschillende middelen van vervoer aan een vergelijkend examen te onderwerpen.

Vooreerst zal hij echter wel doen, naar een geschikt logies om te zien — tenzij hij daarvoor van te voren gezorgd heeft, wat bij de tegenwoordige tentoonstellingsdrukke hoogst raadzaam is. Aan het station is een bureel gevestigd van het „comiteit voor volkslogementen,” dat tegen een vast tarief logeerkamers

met ontbijt ter beschikking der vreemdelingen stelt. Overigens ziet men in de nabijheid der „statie” logementen bij de vleet, die echter niet in te besten reuk staan, evenals de menigte koffiehuisen en tjingeltjangles, die op den Amsterdamer den indruk moeten maken, alsof hij zich op eens in de Nes verplaatst ziet.

Door al die eet-, drink-, zang- en danslokalen, in de nabijheid van het station opgehoopt, heeft Antwerpen voor den vreemdeling, die er voor het eerst afstapt, het voorkomen van een echte stad van plezier. Haast een kwartier lang wandelt men, van het station komende, tusschen eene dubbele rij koffiehuisen, hotels en *café-chantants*, die elkaar aan weerszijden der breede straat bijna onophoudelijk opvolgen, tot men eindelijk aan de Gemeenteplaats in een andere omgeving komt.

Wel spreken ook hier het Circus Carré, het panorama Verlat en de Vlaamsche Schouwburg nog altijd van vermakelijkheden, maar hier verrijst toch ook het trotsche, nieuwgebouwde Atheneum, een werkelijk prachtig gebouw, in dien rijken Vlaamschen renaissance-stijl, waarvan men te Antwerpen zulke schoone voorbeelden ziet.

Langs de breede met boomen omzoomde „lei”, die ons rechtstreeks naar de tentoonstelling voert, hebben wij gelegenheid een paar van die voorbeelden in de vlucht op te nemen; vooreerst de nationale bank, waarvan de *Illustratie* reeds eene afbeelding gegeven heeft, en vervolgens het gerechtshof, dat in rooden baksteen, met hardsteen versieringen is opgetrokken en een wezenlijk indrukwekkend voorkomen heeft.

Bijna onafgebroken strekken zich langs die „lei,” welke achtereenvolgens de namen van Kunstlei, Handelslei, Nijverheidslei en Zuiderlei draagt, twee rijen van kapitale burgerwoonhuizen uit, die, daar zij allen in de laatste jaren verzeen zijn, wel in staat zijn een denkbeeld te geven van de hooge vlucht, welke Antwerpen in den laatsten tijd genomen heeft. Werpt men zoo hier en daar een blik in de ruime zijstraten, dan getuigen de talrijke nieuwe kwartieren, de vele huizen in aanbouw en de uitgestrekte bouwterreinen, dat die bouwlust nog altijd voortduurt. De vele monumenten, die hier en daar uit het geboomte oprijzen en veelal aan de schilders gewijd zijn, waaraan Antwerpen van ouds zoo rijk was, verkondigen daarbij luide dat de kunst er zich nog altijd in heerlijken bloei verheugt en in hooge eere gehouden wordt. Welk een verschil met de nuchtere kaalheid van zoovele stadspleinen ten onzent, die als eenig monument met een pomp of een lantaren prijken! Met dat al gelooven wij dat het in 1883 voor den buitenlandschen bezoeker der tentoonstelling te Amsterdam wel zoo karakteristiek en eigenaardig was, langs de smalle Amsterdamsche trapgeveltjes, de schilderachtige grachten en de nauwe, onregelmatige, maar telkens afwisselende straten te rijden, dan langs deze breede, op de manier der Parijsche *boulevards* aangelegde „leien” of *avenues*.

De aanblik der tentoonstelling daarentegen is hier heel wat vrijer, ruimer en grootscher. Moest men te Amsterdam eerst onder de booggewelven van het halfvoltooid Rijksmuseum doorgaan, eer men den ontzagwekkenden Indischen tempel — het hoofdgebouw — voor zich zag opdagen, — te Antwerpen rijst reeds van verre de reusachtige hoofdgevel voor ons op. Van verre reeds noodigt de breede en hooge poortboog de duizenden bezoekers uit, terwijl daarboven de Antwerpsche stedemaagd aan allen het welkom toeroept. De wereldbol van tien meters middellijn, die, door Atlasbeelden gedragen, den top bekroont, schijnt ons reeds van verre toe te roepen, dat hier de voortbrengselen van kunst en vernuft van den geheelen aardbodem ter bezichtiging zijn samengebracht.

Voor al des avonds, als het licht van twee electrische zonnen, door middel van groote reflectors in volle straalbundels op het gebouw geworpen wordt, levert het houten gevaarte een fantastischen aanblik op. Het schijnt dan een wit steenen tempel, die majes-

tueus boven de gebouwtjes en paviljoentjes van het verlichte terrein omhoog rijst.

Doch ook van naderbij mag het gerust gezien worden: door beeld- en schilderwerk heeft men de eentonigheid der witte massa bevallig weten te verlevendigen. Van onder de twee scheepssnavels, die aan weerszijden uit den gevel steken, stormt een bruisende waterval over rotsblokken in eene gemetselde kom af, terwijl uit het breede bekken voor den hoofdingang eene fontein haar breeden waterstraal omhoog werpt en in duizenden lichtvonken laat neerspatten.

Keur van bloemen sieren den rand der bassins, terwijl fraaie beelden in hunne heldere witheid zich tegen het zachte groen der grasperken afteekenen. Die grasperken en niet minder de mozaiekperken, zullen ongetwijfeld menigen bloemist of tuinaanlegger tot wanhoop brengen; want eene gladheid en fijnheid, als hier op dit gebied verkregen is, grenst aan het ongelooflijke. Alles is zoo effen, zoo glad, zoo tapijtachtig, dat men zich onwillekeurig afvraagt, of de tegenwoordige tuinaanleggers hun ideaal zoeken in den behangerswinkel. Het is te hopen, dat hetgeen hier op dit gebied geleverd is, de eerezucht en naijver onzer tuinlieden niet al te zeer moge opwekken; want dan zouden wij eerlang onze bloemen, sierplanten en grasperken best door de kralentuintjes van Broek in Waterland kunnen vervangen.

Het spreekt vanzelf, dat het voor de inzenders dier knutselwerken, als wapens, ingewikkelde figuren, opschriften, krullen en arabesken, alles in plantjes van verschillende kleurschaakering, een heele toer geweest is, om het zoover te brengen, dat hunne bloembedden zooveel mogelijk op tapijten gelijken en zoo weinig mogelijk aan de bekoorlijke ongekunsteldheid der natuur herinneren. Maar dit neemt niet weg dat dergelijk geknutsel evenzeer wansmaak is, als wanneer de tapijtwever ons op bloeiende rozen doet wandelen of onschuldige vogeltjes vertrappen.

Doch er zijn hier ook andere voorbeelden van tuinaanleg te zien, die van een veel gezonder beginsel getuigen, en over het algemeen ziet het terrein er keurig uit. Trouwens bij de betrekkelijk kleine uitgestrektheid viel het licht, het in een aangename, vriendelijken luthof te herscheppen, die met zijne talrijke ververschingslokalen, tentjes, paviljoentjes en kiosken een gezellig en levendig voorkomen heeft.

Bij eene vluchtige rondwandeling bemerkt men al spoedig, dat wereldtentoonstellingen toch eigenlijk weinig meer zijn dan variatiën op een zelfde thema: ook hier, evenals te Amsterdam, restauraties, wijn- en bierhuizen van allerlei aard — meerendeels alleraardigste gebouwtjes, — ook hier eene broodbakkerij, een melkinrichting, een paviljoentje van Lucas Bols, een biervat tot bierhuis ingericht; ook hier uitstallingen van steenblokken en ijzer, van gebakken aarde, grafmonumenten, hekwerken, tramwagentjes, spoorwegmateriaal, grotwerken, precies als te Amsterdam, zoodat men meer dan eens in den waan komt, als was men weer op het terrein achter ons Rijksmuseum verplaatst.

Die waan duurt echter niet lang; want vooreerst missen wij hier onze geheele koloniale tentoonstelling, de Javaansche kampong, de Gamalang, de Surinaamsche inboorlingen, de aardige tentjes van Chinezen en Japanezen, de Chineesche jonk, de diamantslijperij, kortom juist datgene, wat aan de Amsterdamsche tentoonstelling zooveel verscheidenheid en zooveel eigenaardigs gaf. Natuurlijk staan daar enkele andere merkwaardigheden tegenover; zoo zijn de Fransche koloniën hier door een keurig en rijk paviljoen vertegenwoordigd, terwijl de nieuwe Congo-staat natuurlijk niet vergeten is. Ook aan dezen is een afzonderlijk paviljoen gewijd, dat vooral kijkers lokte, toen „koning” Massala met zijn gevolg zich nog te Antwerpen bevond en de tentoonstelling nu en dan met een bezoek vereerde.

Zoodra zich op de tentoonstelling het gerucht verspreidde dat koning Massala op het terrein was, stroomde alles naar het Congo-paviljoen, om althans een glimp op te vangen van dien

kroesharigen neger, die niet weinig schik scheen te hebben in de nieuwsgierigheid van het Europeesche publiek, dat hij met zijne schelle oogen vroolijk aankeek en al lachend zijne groote, witte tanden liet zien.

In dien tijd was hij te Antwerpen de meest populaire man; bij voorkeur vertoonde hij zich met een paar zijner kameraden in een open rijtuig, dat dan door duizenden werd aangegaapt en toegejuicht; voor alle winkelramen zag men zijn portret en ook in het meergenoemde paviljoen is hij op allerlei manieren afgebeeld; overal ontmoet men er zijne buste in pleister of zijn fotografisch portret. Ook de afgoden van zijn land zijn daar ruim vertegenwoordigd; men vindt ze er in alle grootte, de eene al leelijker en afzichtelijker dan de andere, en allen met groote spijkers van alle grootte en soort beslagen. Het schijnt dat, als de Congo-negers niet spoedig door hunne goden verhoord worden, zij dezen daarvoor straffen door hun een spijker in het lijf te jagen. Sommige dier afgodsbeelden zijn letterlijk één spijker en al, waaruit men kan opmaken, dat zij al even hardhoorig zijn als de Baäl uit het oude testament en de goden, waarvan koning David in zijne psalmen zong: zij hebben ooren en hooren niet.

Na hetgeen wij te Amsterdam op koloniaal gebied gezien hebben, komt ons dit alles intusschen vrij bekend voor en wij herkennen daaronder ook menige inzending uit *Artis*. Als iets geheel nieuws trekt ons echter, niet ver van het Congo-paviljoen, een reus-

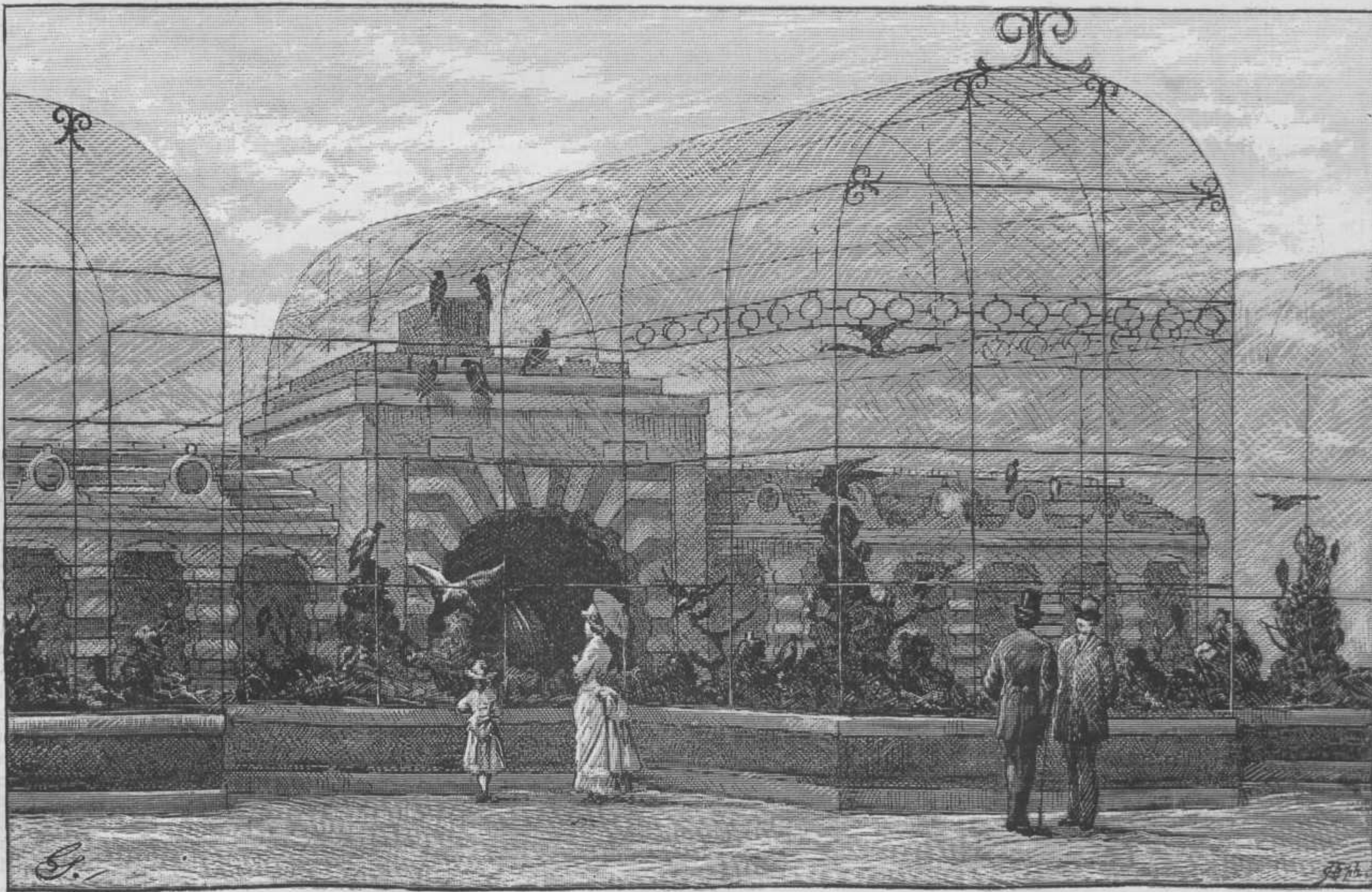

MR. A. E. J. MODDERMAN.

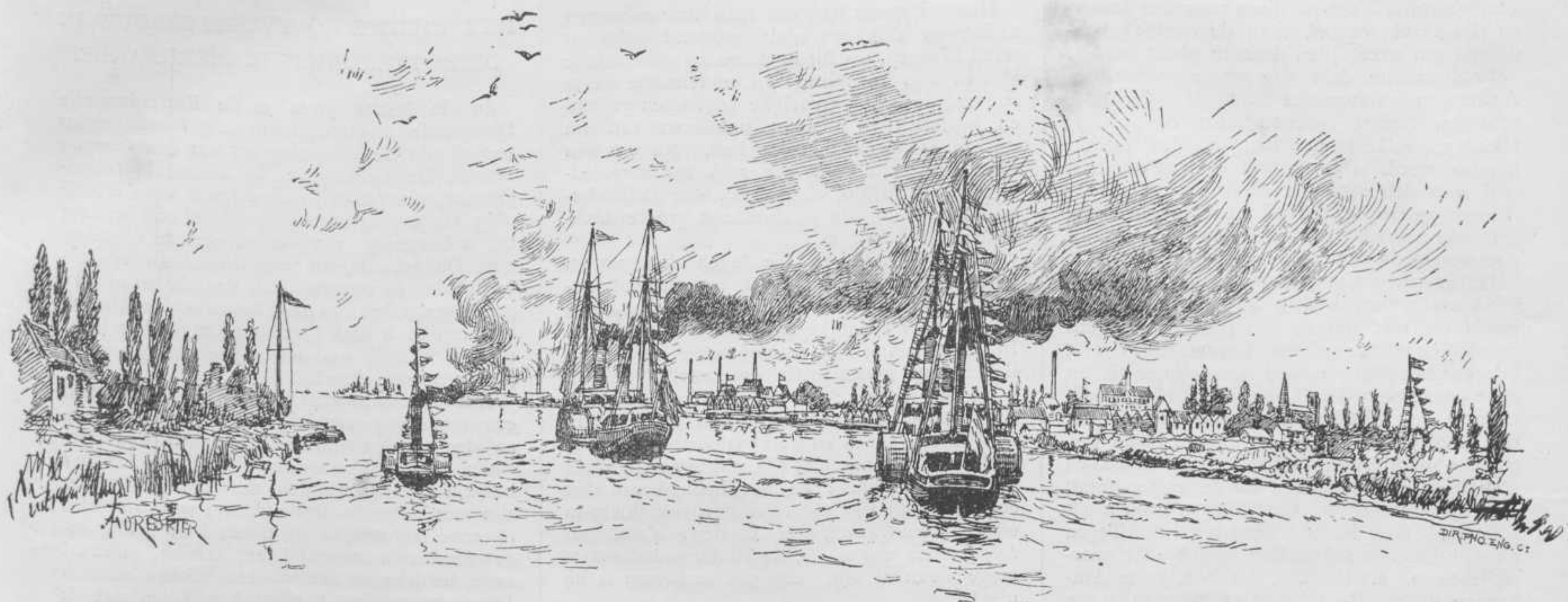
achtig steenen gevaarte aan, dat zich op een zwaar onderstuk van plaatijzer verheft en huizenhoog boven de omringende paviljoenen uitsteekt. Dat ontzaglijk cyclopenwerk, hetwelk intusschen bij nadere beschouwing slechts uit geschilderd hout blijkt nagebootst, is een staaltje van den nieuwen kaaimuur, die zich over eene lengte van 150 meter langs de Schelde voor Antwerpen uitstrekt.

Het is niet meer dan natuurlijk, dat Antwerpen, trotsch op dit reuzenwerk, hetwelk zijne haven tot een der eerste van de wereld moet maken, den vreemden bezoeker op de tentoonstelling eenigszins een denkbeeld heeft willen geven van dien omvangrijken arbeid. Binnen het nagebootste stuk kaaimuur bevindt zich eene ruime zaal, waarin de geheele Schelde met een groot gedeelte der stad, de nieuwe kaaien met hunne onafzienbare rij loodsen en verder al de havens en dokken op eene lange tafel *en relief* is voorgesteld, terwijl de wanden bekleed zijn met eene reeks van afbeeldingen en photographieën, die de uitvoering der reusachtige werken ophelderden.

Men heeft hier alzoo een overzicht van de geheele inrichting dier havenwerken, doch niemand, die Antwerpen bezoekt, verzuime die in werkelijkheid te bezichtigen. Eene wandeling langs „het Scheld,” zooals de Antwerpenaars zeggen, behoort tot de aangenaamste verpoozingen, welke het verblijf in de woelige koopstad oplevert; van de lange gaanderij, of *promenoir*, die boven de loodsen is aangebracht, geniet men

HET NIEUWE ROOFVOGELGEBOUW IN DE ROTTERDAMSCHER DIERGAARDE.

ANTWERPEN EN DE WERELDTENTOONSTELLING. — De Schelde bij de inwijding der nieuwe kaden.

een ruim vergezicht over de schoone rivier met het fort St. Anneke aan de overzijde, terwijl men ongehinderd de bedrijvigheid van het laden en lossen aan zijne voeten kan gadeslaan.

Een levendig schouwspel moet de rivier heb-

ben aangeboden, toen vóór eenige weken de nieuwe Scheldekaden in tegenwoordigheid van den koning, de koningin en tal van autoriteiten werden ingewijd. Tallooze jachten met de commissie- en juryleden der tentoonstelling, en deputaties van verschillende verenigingen

en gilden aan boord, alsmede verschillende stoomschepen, alle met vlaggen en wimpels versierd, voeren de rivier op naar Antwerpen, waar zij door kanongebulder, geweervuur en daverende toejuichingen werden begroet. Op de nieuwe kade was een tijdelijk terras opgesla-

DE FEESTELIJKHEDEN TE ROERMOND. — De triomfwagen van O. L. V. in 't Zand.

gen, waarop zich een paviljoen voor den koning en zijn gevolg verhief, terwijl de overige genoodigden aan weerszijden daarvan plaats namen.

Er heerschte dien dag groote geestdrift in Antwerpen, waartoe niet weinig de optocht der acht en tachtig sjouwersgilden of „naties” bijdroeg, welke in den loop van den dag gehouden werd. Dat Antwerpen eene handelsstad van den eersten rang is, getuigt ook de reusachtige tropee, die wij later in de Belgische afdeeling zullen aantreffen en waarvan dit nummer reeds eene afbeelding geeft.

Dit gevaarte, dat eene oppervlakte van 100 vierkante meters beslaat en 15 meters hoog is, is uit niet minder dan 104 vrachtwagens verschillende koopwaren saamgesteld. Het benedengedeelte van den middeltoren is tot eene soort van staalkamer ingericht, waarin behalve een aantal andere waren, niet minder dan 600 verschillende soorten van graan vertegenwoordigd zijn. Deze uit balen en zakken opgestapelde burcht heet bij de 20.000 frank van opbouw gekost, terwijl er 10.000 frank plaatsgeld voor betaald moet worden. Tegen de zijtorens zijn statistieken aangebracht, waaruit men o. a. zien kan, dat in 1831 te Antwerpen slechts 389 schepen aankwamen, tegen 4485 in 1880. Wel een bewijs van den snellen aanwas van den Antwerpschen handel in de laatste vijftig jaren!

MR. A. E. J. MODDERMAN.

Met het verscheiden van den oud-minister Modderman is een dier mannen van karakter van ons staatstoneel verdwenen, welke in onzen tijd en vooral in de politieke wereld zoo hoog zeldzaam worden. Hij bezat die eerlijke overtuiging, welke wij gaarne ook in den politieken tegenstander eerbiedigen, en trad er overal en altijd, in woord en geschrift, ridderlijk voor op. Die overtuiging vertolkte zich in de geestdriftige taal, die alleen kan ontwellen aan de bronader der welsprekendheid, aan het *pectus quod disertus facit*.

De heer Modderman meende wat hij zeide; wat hij eenmaal voor het goede en ware erkend had, dat ging bij hem boven alles, en hij ontzag inspanning noch moeite om zijne beginselen te doen zegevieren. Met welk een ijver heeft hij niet getracht het ideaal te verwezenlijken, dat hij zich op het gebied der strafwetgeving gevormd had.

„Straf zij geen kwaad, maar middel tot verbetering,” was zijn leuze, die hij reeds in zijn academisch proefschrift, in 1863, met zooveel gloed en met zooveel scherpzinnigheid verdedigde. En nu moge men dit lievelingsdenkbeeld als een onbereikbaar ideaal beschouwen, omdat het niet gebouwd was op de beginselen van een hecht en degelijk christendom, in allen gevalle zal men moeten erkennen, dat het streven tot zedelijke verbetering van gevallen het hart van den werkzamen en verdienstelijken man alle eer aandeed.

Inderdaad, de heer Modderman had een warm, edel hart, gepaard aan een helder hoofd, een scherp oordeel en eene onverzettelijke wilskracht. Bij het vuur der welsprekendheid bezat hij die kalme zelfbeheersching, welke het kenmerk is van vaste, mannelijke overtuiging in tegenstelling met oppervlakkige dweperij, welke in den blinde voortholt. De reinheid zijner zeden en zijn onberispelijke handel en wandel zetten daarenboven aan hetgeen hij verkondigde en voorstond een onweerstaanbaren nadruk bij. Maar wat hem vooral bij allen zoo geliefd maakte, was het innig gemoedsleven, waardoor zijn begaafd verstand als bezielend en gelouterd werd.

Een klein voorbeeld van zijn kinderlijk gemoed. Op den dag der aanneming van zijn wetboek van strafrecht was zijne moeder jarig, en toen nu een zijner vrienden hem met zijn succes kwam gelukwenschen, sprak hij met ongekunstelden eenvoud: „Wat mij het meest verblijdt, is dat ik moeder hiermee op haar verjaardag verrassen mag.”

Hoeveel goeds had een man van zoo hoogen aanleg en zulk een edel karakter kunnen tot stand brengen, als hij in plaats der onbestemde idealen van liberalisme en modernisme na te streven, de echt christelijke beginselen gekend en begrepen en die tot richtsnoer van zijn werken en pogen genomen had. Nu was zijn arbeid uit den aard der zaak tot onvruchtbaarheid gedoemd, al blijft het waar dat Nederland hem voor zijn strafwetboek groote dankbaarheid schuldig is.

Ook de drankwet, die tegen den grooten volkskanker is gericht, zal een levend getuigenis blijven voor Modderman's onvermoeid streven naar zedelijke verbetering van ons volk. In tegenstelling met de algemeene onverschilligheid op godsdienstig en zedelijk gebied, legde hij eene zekere aangeboren vroomheid van gemoedsstemming aan den dag, die in zijn geheele leven en werken doorstraalde. Wie herinnert zich hier niet zijn schitterend pleidooi voor de heiligheid en het behoud van den eed, toen hij zijn anti-clericalen bestrijders in edele verontwaardiging toeriep: *l'état est laïque, mais non athée*, de Nederlandsche staat moge neutraal zijn, een godloochenaar is hij niet!

Geheel anders dan de groote hoop der zoogezegde liberalen, welke alleen in Nederland recht van spreken meenen te hebben, toonde Modderman, dat voor hem ook de rechten der minderheid heilig waren, en van hem is dat schoone woord afkomstig, hetwelk in gulden letteren boven het paleis onzer volksvertegenwoordiging verdiende gebeiteld te worden: dat de Nederlandsche natie niet uit drie vijftien, maar uit vijf vijftien bestaat.

Was het wonder, dat een man van zoo edel karakter en zoo groote verdiensten de algemeene achting genoot, en dat zijn afsterven in den bloei des levens, kort nadat hij de hooge onderscheiding had genoten, door Zijne Majesteit tot lid van den Hoogen Raad benoemd te worden, allerwegen innige deelneming verwekte.

Van die deelneming getuigde vooral de breede lijststoet, welke hem grafwaarts droeg: behalve de ministers Heemskerk, Bloem en Du Tour, vele oud-ministers als Vissering, Von Goltstein, Reuther en Taalman Kip, hoogleeraren der universiteiten van Amsterdam en Leiden, leden van den Hoogen Raad, rechterlijke ambtenaren, was eene schaar van leden der hooge magistratuur, rechtsgeleerden, oud-leerlingen en vrienden opgekomen, om den overledene eene laatste hulde te brengen. De minister Du Tour voerde het woord en herinnerde hoe Modderman met hoogen lof de Leidsche academie verliet, om later, na eenigen tijd te 's-Gravenhage als pleitbezorger werkzaam te zijn geweest, achtereenvolgens te Amsterdam en te Leiden als hoogleeraar tal van leerlingen te vormen, die thans nog met weemoed hun vereerden meester gedanken. De spreker herinnerde voorts aan de verdienstelijke werkzaamheid des ontslapenen als minister en aan de verwachtingen, die van hem gekoesterd werden, toen de koning hem eene plaats in den Hoogen Raad aanwees. Die verwachtingen mochten, helaas, niet vervuld worden, want slechts weinige weken na de benoeming, die allerwegen groote instemming gevonden had, bezweek hij aan de vreeselijke kwaal, die zich reeds kort na zijn aftreden als minister bij hem had geopenbaard.

Nadat de minister de beide jeugdige treurende zontjes van den overledene de hand gedrukt had, nam de broeder des ontslapenen, Dr. T. Modderman, referendaris bij het Departement van Justitie, het woord, en herhaalde tot afscheid de dichtregelen van S. J. van den Berg, indertijd aan het graf van Modderman's vader uitgesproken, doch ook op hem ten volle toepasselijk:

Gij waart ons allen lief, gij zult ons dierbaar blijven,
Herdenken aan uw deugd daalt hier niet met u af,
Waar eens de waarheid dit onschatbaar woord zal schrijven:
Een man van woord en hart ligt hier in 'teerlijk graf.

HET NIEUWE ROOFVOGELGEBOUW IN DE ROTTERDAMSCHER DIERGAARDE.

In de laatste jaren is de Rotterdamse Diergaarde met reuzenschreden vooruitgegaan zoowel wat de versiering als wat den omvang betreft. De stichting van het nieuwe Roofvogelgebouw, waarvan wij onzen lezers eene afbeelding aanbieden, heeft ongetwijfeld ook het hare tot opluistering van de diergaarde bijgedragen. Dit gebouw, uit cementsteen van verschillende kleuren opgetrokken, staat in het nieuwe gedeelte van den tuin nabij het sociëteitsgebouw. Het terrein is flink opgehoogd en rondom heeft men voorloopig om het oog te voldoen eenig plantsoen aangebracht.

Aan de voorzijde bestaat het gebouw uit een reusachtig middelperk, twee hoekperken en vier tusschenperken. Deze zijn alle afgesloten door ijzeren raamwerk met vlechtdraad bespannen. De wanden der middelafdeeling zijn met rotssteen bekleed; het is als ziet men in eene natuurlijke grot, uit wier grillig gevormden achterwand een kleine waterval zijne heldere stralen in een bekken uitstort. Deze rots wanden vormen een keten met de andere rotsen, die van het geheel een soort wildernis maken, waar de gevleugelde roovers huzen. Aan de beide zijanten ziet men nog acht kleinere kooien, uitsluitend bestemd voor uilen of andere vogels, die de eenzaamheid lief hebben.

De achterzijde van het gebouw vertoont een prachtig groot middelperk met acht tusschenperken, welke door de beide hoekperken geflankeerd worden, en deze zijn alle met glas overdekt.

In al de perken, zoowel van de voor- als achterzijde, ontwaart men kleine waterbekkens, rotsblokken, wier grillige, woeste vormen den toeschouwer als het ware tegengrijzen, en boomstammen met forsche, doch bladerlooze takken; en dit alles, het laat zich gemakkelijk begrijpen, leent aan het geheel iets van die woeste, maar toch bekoorlijke pracht, welke de wildernis te aanschouwen geeft.

Het gebouw heeft een rijzig, statig aanzien. De vogels zijn er zeer op hun gemak en kunnen er hunne gestaalde wiken geheel en al uitspreiden om naar hartelust van de toppen der rotsen en boomstammen af te dalen of naar de boven in de kooi hangende schommels op te stijgen. Zoo ziet men de vorsten van het gevleugelde heir in al hunne pracht en majesteit op de puntige rotsblokken en is het den toeschouwer vergund ten minste een oogenblik hunne stoute, koninklijke vlucht te bewonderen.

Het roofvogelgebouw is ontworpen door den opzichter over de architectonische werkzaamheden in de Rotterdamse diergaarde, den heer C. M. van Rooij, terwijl het prachtige, kleurige cementwerk is vervaardigd in de Nederlandsche cementsteenfabriek te Vrijenban nabij Delft. Het kunstgrotwerk, dat niet zonder reden de algemeene bewondering wekt, is gemaakt door F. J. Moerkoert te Utrecht, en de firma Jacob de Haas en Zoon te Rotterdam heeft het ijzerwerk, dat de perken afsluit, geleverd.

Nog een enkelen blik op de bewoners van het nieuwe gebouw. Reeds een groot aantal roofvogels zijn er in gehuisvest en naast den Condorgier van het Andes-gebergte, de grootste van alle roofvogelsoorten, ontwaart men vier koningsgieren, waarvan twee door hun rijkgekleurd prachtkleed den toeschouwer in bewondering wegslepen. Ook de zeldzame ruigpoothavik van Liberia, de bruine havik van Bulgarije, talloze steen- en goudarenden, havikarenden, schreeuwarenden en bruine gieren, de laatste allen uit Europa, hebben er hunne nesten gebouwd. Verder ziet men nog een zeer zeldzamen Indischen zeearend, twee van hetzelfde soort uit Zuid-Amerika, vier Afrikaansche buitelaars en twee slangeneters of secretarisvogels uit Zuid-Afrika.

Wij hebben thans met de bewoners van de voorzijde kennis gemaakt en richten dus nog eens onze schreden naar de achterzijde van het gebouw. Daar wonen de witte of Angola-

arendgieren; de kalkoengieren, de caracas, waaronder een zeldzaam exemplaar uit Brazilië, de wouwen, valken, buizerden en kiekendieven. Ook kan men er nog kennis maken met de groote ooruil en oehoe's van de Karpaten, met velduil, boschuil en een Javaanschen naaktpootuil, die de naburen zijn van onze gewone steen- en kerkuilen. Thans zullen ook onze lezers volgaarne met ons instemmen, zoo wij zeggen, dat een dusdanig gebouw buitengewoon veel moet bijdragen tot opluistering en verrijking van de Rotterdamsche diergaarde.

TWEE DAGEN TE ROERMOND.

In een onzer vorige nummers hebben wij getracht in korte trekken de beteekenis terug te geven van de feestelijkheden, welke de grijze bisschopstad Roermond gedurende twee maanden met de hoogst mogelijke pracht en luister Maria ter eere gevierd heeft. Bij die gelegenheid reeds hebben wij met een enkel woord gesproken over de bekoorlijke, schitterende versiering van het vermaarde heiligdom, en we meenden toen bereids te mogen verklaren, dat Roermond ongetwijfeld zijn alouden roem als Mariastad op eene waarlijk grootsche wijze zou weten te handhaven. Onze verwachtingen zijn niet slechts in vervulling getreden, doch zelfs verre overtroffen. Godsvrucht, liefde en kunst hebben zusterlijk de handen samengestengeld, om van het vierhonderdvijftigjarig Jubilé der vlekkelooze Moedermaagd ter eere, een luistervol, ja men zou haast zeggen éénig feest te maken. Godsvrucht en liefde waren het, die duizenden en duizenden pelgrims van heinde en ver deden samenstromen naar Maria's bevoorrecht heiligdom in het Zand; godsvrucht en liefde brachten ook de giften bijeen, welke eene zoo betooverende versiering van stad en heiligdom mogelijk maakten, en de kunst, die edele gave des hemels, zij bracht de gevoelens van geest en hart, gevoelens van liefde en dankbare erkentelijkheid in zichtbare meesterlijke vormen over en zette zoo de kroon op het werk harer beide zusters, door wier hemelsche ingeving zij de heerlijkste en prachtigste gewrochten vermag voort te brengen.

De feestelijkheden van Roermond vormen als het ware een lange, gouden keten van kunstvolle, zielverheffende vindingen, waartoe de liefde alleen in staat is. Elke schakel, waaruit die keten bestaat, spreekt van dankbaarheid en kunst; elke is op zich zelve aantrekkelijk en schoon voor het geloovig gemoed; doch alles heeft zijn glanspunt, en zoo zijn er ook twee schakels in de gouden keten, waarvan hier sprake is, welke alleszins onze bijzondere aandacht waardig zijn.

Zaterdag en Zondag 15 en 16 Augustus vormden het glanspunt der Roermondsche feestelijkheden; ja toen vooral hebben godsvrucht en kunst hare rijkste schatten voor den troon der vlekkelooze Moeder-Maagd nedergelegd. Wij noodigen derhalve de lezers der *Katholieke Illustratie* uit, om in gezelschap der duizenden en duizenden, welke gedurende die dagen Roermond bezochten, een kijkje te gaan nemen in de feestelijk versierde Mariastad.

Het was prachtig weder op Zaterdag 15 Augustus; met de talloze vreemdelingen, welke, in den vroegen ochtend nog, per spoor aankwamen, steken wij het Stationsplein een eind over en slaan links af.

Een prachtvolle eereboog geeft ons toegang tot den Zwartbroeksingel, waar uit schier alle boomen nationale, pauselijke en stedelijke vlaggen wapperen. Wandelen wij den singel over, dan komen we weldra aan de Zwartbroekerpoort, waar een reusachtige triomfboog de voormalige poort der zoo dikwijls belegerde stad voorstelt, doch wij willen op dit oogenblik de sierlijk getooide stad niet binnengaan, maar ons liever aanstonds naar de kapel begeven, waar te negen uren de pontificale mis door den negentigjarigen kerkvoogd van Roermond, Mgr. J. A. Paredis zal worden opgedragen.

De bekoorlijke Kapellerlaan, aan weerskanten

pronkende met eene dubbele rij statige, slanke linden, wier donkergroene takken zich door elkander slingeren in den vorm van arabesken, vormt eene prachtige, door natuur en kunst opgeluisterde galerij, welke ons toegang verleent tot het vermaarde en feestelijk versierde heiligdom der Lieve Vrouw in het Zand.

Aan den ingang der laan zweeft tusschen het weelderige groen der fiere, breedgetakte boomen een groot en rijk schild, dat met geschilderde koorden omgeven en door vier wapenborden geflankeerd, den pelgrim deze woorden te lezen geeft.

Ontploo uw vaan
In straat en laan
O Christenstede, en zeg in uw gedrag en wezen:
Ja ik bevat
Een rijken schat
Sinds eeuwen hier te recht zoo wonderbaar geprezen.

De vier wapenborden, welke dat schild omgeven, stellen de geestelijke en tijdelijke macht voor, welke om zoo te zeggen den eersten en laatsten schakel vormen van de keten, die de jaren 1435 en 1885 verbindt.

Tien prachtige tafereelen, waarin de geschiedenis van het wonderbeeldje en de stad onsanschouwelijk in hoofdtrekken wordt voorgesteld, maken de reeds zoo bekoorlijke galerij tot eene ware kunstgalerij en leggen een welsprekend getuigenis af voor den vromen godsdienstzin en het fijne aesthetische gevoel der Roermondsche kunstenaars, welke aan dat decoratief hunne talenten gewijd hebben.

Behalve het hierboven vermelde jaarschrift, hangen er nog honderden tusschen het groen der linden en het is dus volstrekt niet te verwonderen, dat men aan het einde der laan een zeker gevoel van spijt in zich ontwaart en geneigd zou zijn om terug te keeren, zoo de poorten van Maria's heiligdom niet uitnoodigden om binnen te treden.

Een prachtige triomfboog, den „ivoren toren" voorstellende, geeft toegang tot het verblijf van haar, die in de litanie van Loreto zoo te recht „*turris eburnea*" genoemd wordt.

De gansche kapel is, als het ware, een zee van licht. Het miraculeuze beeldje prijkt te midden van een bloemengarde, omgeven door negen zilveren lampen, die over groen en bloemen een tooverachtigen gloed verspreiden. Prachtige en zeer toepasselijke jaarschriften vormen de decoratie der kapel, en in den triomfboog prijkt het heerlijke kunstgewrocht van Albin Windhausen, waarmede de lezers reeds in een vorig nummer kennis hebben gemaakt. Het is onmogelijk de luistervolle versiering van kapel en laan in al haar gloed en kleuren af te schilderen, want te recht merkt de *Maas- en Roerbode* op: „wilden wij het schitterend verloop van Roermonds eeuwfeest ten jare 1885 in zijne volle historische waarheid teruggeven, dan zouden we een geheel boekdeel van honderden bladzijden dienen te schrijven."

Het is negen uur in den morgen. De negentigjarige bisschop van Roermond, Mgr. J. A. Paredis, die sinds meer dan een halve eeuw de godsvrucht tot Maria in de harten zijner kinderen door woord en voorbeeld heeft aangewakkerd, beklimt de trappen van het altaar om de pontificale mis op te dragen. In wegsleepende akkoorden golven de hemelsche tonen der missa: „*Aeterni Christi munera*" langs de gewijde feestelijk versierde tempelbogen en als vanzelf zweeft ons de naam op de lippen van den prins der gewijde toonkunstenaars, den eenigen Palestrina. Het was inderdaad een indrukwekkend schouwspel, den grijzen bisschop van Roermond voor 's Heeren altaar te zien, te midden dier dichte rij van geestelijken, allen met de insigniën hunner waardigheid bekleed, en na de nuttiging was het ons of wij een oogenblik vertoefden in de zaal van het Laatste Avondmaal, waar Joannes een oogenblik aan de borst van Zijn Goddelijken Meester rusten mocht. Na den middag te vier uren had een plechtig lof plaats, waaronder de Eerw. Heer W. A. Notermans, rector van O. L. Vrouw Munster te Roermond, eene korte

doch kernachtige rede hield, naar aanleiding van het volgende vers uit het „Magnificat": *Ecce enim, ex hoc beatam me dicent omnes generationes.* Zie, van nu af, zullen alle geslachten mij zalig prijzen. — In welsprekende bewoordingen toonde de gewijde redenaar aan, hoe die voorspelling der H. Moedermaagd, te allen tijde wel is waar over den ganschen aardbol bewaarheid, thans toch op eene gansch bijzondere en in het oog vallende wijze binnen Roermonds veste in vervulling trad. Vooral het einde zijner rede was inderdaad aangrijpend.

„Welaan dan," zoo sprak de gewijde redenaar, „welaan dan, doorluchtige kerkvoogden, eerbiedwaardige priesters des Heeren, geloovige Christenen, laat ons met vreugdevolle harten den triomf onzer hemelsche Moeder en genadenrijke Koningin plechtig vieren.

„Zangkoren, heft uwe heerlijkste lofliederen aan; muziekverenigingen, laat uwe zachte melodieuze akkoorden in wegsleepende tonen langs de versierde wegen en straten weergalmen; Christenen, rangschikt uwe rijen ten plechtigen optocht, ontplooit uwe banieren, laat uwe vaandels wapperen op den adem der winden en schaaft u in gesloten gelederen als eene schitterende eerewacht rondom den triomfwagen van O. L. Vr. in het Zand, die haren plechtigen intocht binnen onze stad gaat doen.

„*Exulta filia Sion*: En gij Sion's dochter, Koningin des hemels, rijst op in uwe miraculeuze beeltenis en bestijg den zegewagen, die voor u gereed staat."

Nauwelijks waren de laatste klanken dezer indrukwekkende rede weggestorven of de feestelijke stoet rangschikt zich volgens het programma, en weldra prijkt het miraculeuze beeldje der Moeder-Maagd op den smaakvollen, kunstrijken triomfwagen, waarvan wij onzen lezers thans eene reproductie kunnen aanbieden. Maria, verheerlijkt door hemel en aarde, ziedaar het grootsche denkbeeld, dat bij het uitvoeren van den triomfwagen tot grondslag lag en in zijne voltooiing op waarlijk meesterlijke wijze werd verwezenlijkt.

De zilveren troonhemel, waarom de zonnestralen een gouden kleed weven, schittert hoog in de lucht en overwelt het maagdelijke hoofd der vlekkelooze Hemelkoningin, wier beeld op een draagbaar staat, welke rust op de schouders van vier gevleugelde serafijnen. Deze zijn gekleed in slepende, sneeuw witte tunica's, welke een weinig opgenomen zijn door gouden gordels om het middellijf, terwijl op hunne krullende engelenkopjes de diadeem van fonkelende sterren schittert. Iets lager vormen twee rijen van engelen een krans rondom de vier serafijnen en terwijl twee van deze de kroon en den scepter der Koningin van hemel en aarde dragen, houden de overigen zilveren wapenschilden in de handen, waarop de eere-titels der H. Moeder Gods vermeld staan. De praalwagen is aan de vier hoeken geflankeerd door vier forsche, sterkgespiede leeuwen, waarop gevleugelde cherubijnen gezeten zijn, welke de wapens van Nederland, Limburg, Z. H. den Paus en de beide prelaten van Roermond beschermen. Vóór op den triomfwagen ziet men de beeldschoone Roermondsche Maagd, die in een prachtvol gewaad uitgedost op hare schitterende vleugelen voor Maria's troon schijnt te zweven.

In hare rechterhand wappert de Roermondsche vlag en met hare linker steunt zij het wapenschild der stad, terwijl haar blik onafgewend op het miraculeuze genadebeeld gericht blijft.

Zoo geeft hier de grijze Roerstad te kennen, dat zij gedurende driehonderdvijftig jaren onverpoosd haar vertrouwen gesteld heeft op de machtige voorspraak der L. Vrouw in het Zand en dit ook voor de toekomst onwankelbaar zal bewaren.

Guirlandes, uit rozen samengestengeld, slingeren zich bevallig om de zegekar van Haar, die met het volste recht: *rosa mystica* — d. i. geheimnisvolle roos — genoemd wordt. Van onderen is de wagen bekleed met blauwe draperieën, rijk bezaaid met zilveren leliën en omzoomd met franjes. Zes fiere paarden, uit-

gedost in de kleur, welke Maria vooral aange-naam moet wezen, trekken den wagen voort, terwijl ze geleid worden door evenveel palfreniers, in lichtblauw middeleeuwsch costume gekleed, met het zilveren monogram van Maria op de borst. Overweldigend mag wel de indruk heeten, welke zich van het godvruchtig gemoed meester maakt, bij het aanschouwen van dat heerlijk kunstgewrocht, en het is hier, dunkt ons, wel de plaats om een woord van hulde te brengen aan den eerw. heer Hustinx, professor aan het bisschoppelijk college, die het grootsche plan, volgens hetwelk dat schitterende kunststuk vervaardigd is, heeft ontworpen.

Ook een woord van hulde aan den eerw. heer Bauduin, kapelaan aan de kathedraal en aan den eerw. pater Brouwer, die zich alle moeite hebben getroost, om het plan tot in de fijnste bijzonderheden zoo keurig mogelijk te doen uitvoeren, waarin zij door bemiddeling der feestcommissie, die de noodige fondsen heeft beschikbaar gesteld, en door de welwillende medewerking van verschillende mannelijke en vrouwelijke artisten, op eene waarlijk verrassende wijze geslaagd zijn.

(Slot volgt.)

De Koortskapelle,

OF KAPEL VAN SINT-WILBERT.

DOOR GOMARIUS MES.

II.

Het was in het jaar der genade 727. De Hoemannen, dat zijn de mannen van Heumen of Hoemen, verspreidden veel schrik onder de vreedzame bevolking, en niet het minst onder de kooplieden, die de groote heirbaan volgden van Nijmegen naar Maastricht. Deze streng geordende roovertroep, geen zeldzaamheid in dien ruwen tijd, maakte al buit, wat uit 's vreemdelings hand in hun macht viel; alleen de eigendommen van bekende bewoners der gouwe bleven gespaard. Alle leden gehoorzaamden zonder eenig voorbehoud aan het opperhoofd, den stouten en alles wagens Doodgrim. De geroofde schatten werden in de holen van de Heumensche en Overasseltsche heuvelen bijeengebracht, en naar het aantal dienst-, dat is hier roofjaren eerlijk verdeeld. De bandieten woonden in verschillende bevolkte buurten, ten einde nauwkeurig op de hoogte van elk nieuwsbericht te komen.

Doodgrim had zijn woning gevestigd op de plek, waar thans de overblijfselen van de koortskapelle staan. Dit huis, half van steen, half van hout ineengetimmerd, geleeke in geenen deele de verblijfplaats van een machtig bevelhebber eener bende, wiens woord over leven en dood van schatrijke handelaren en vrouwen en dochters van adellijken huize besliste. Het geleeke een simpele bouwhot, waar geen gerucht werd vernomen, dan het janken en aanblaffen van een loslopenden hond, den eenigen wachter des rooverkonings. Alleen een dochter van twintig jaren, Heriberta genaamd, bestuurde

de kleine huishouding, slechts bijgestaan door een bejaarde slavinne. Wijl deze maagd, evenals haar vader nog aan den ouden godendienst der Germanen gehecht, door haar zacht en vreedzaam karakter een afkeer had van der Hoemannen woelig en gevaarvol rooversleven, zoo vond zij weinig vertroosting en opbeuring in haar eentonig leven en ziekelijke gesteldheid. De koorts namelijk hield haar de schoonste helft harer dagen aan het ziekbed gekluisterd. Een wreede, uitmergelende koorts

dat zij het juiste middel der genezing niet wist op te diepen. De Barden betraden somwijlen het huis der smarte, maar geen koorts werd verdreven door hunne zouteloze minnezangen of opgedreunde sagen uit den voortijd, aangeheven bij den schuimenden beker Moezel- of Rijnwijn. En de Druiden dan, het puikjuweel der heidensche priesterschap? Zij achtten het verre beneden zich een kind der lagere volksklasse te komen bezoeken. Welk belang hadden zij ook bij de koortse eener doodeenvoudige deerne uit de bosschen! Liever bleven zij in hunne bijna ondoordringbare schuilhoeken, en hadden geen mededoogen met het lijden eener verlaten geloofsgenoote.

Wanneer de forschgebouwde hoofdman, met het fonkelend blauwe oog, den langen rosachtigen baard, het dreigend uitzicht aan het bed was gezeten, waarnaast de eikenhouten disch met den dampenden elandsbout stond ¹⁾, en hij zijn eenig kind, de goede Heriberta, aanschouwde, dan werd het hem zoo benepen in de keel, dat de geurige avondmaaltijd voor den hongerige onaangeroerd bleef staan. De man, op wiens donderend moordgeschreeuw de ruwsten der struikroovers als gehoorzame en gedweeë slaven in het felste gevecht sprongen, was daar aan het ziekbed een kind in gevoeligheid, een maagd in teedere gehechtheid, een moeder in offervaardigheid en trouwe hulpbetooning. Het geleeke, of Doodgrim den slaap kon ontbereren. Overdag waren zijne zorgen aan de zieke gewijd, en des nachts, wanneer een langgerekt en schrill gefluit uit het hout in de nabijheid der woning klonk, sprong hij op als door een slang gebeten, greep zijn ijzeren harnas en gordel, gespte zijn korte strijdakst daaraan, betastte de rijkgetooide scheede van zijn lang en scherp jachtmes, en verliet zachtkens de woning.

„Vader, keer toch spoedig terug!” klonk het telkens met aandrang uit de bedstede.

„Voor de schemering ben ik weer bij u, Heriberta!” antwoordde het rooverhoofd, de deur sluitend.

En eer de dag aanlichtte, hervatte de ijzeren man aan-

dermaal met den grootsten ijver de moeilijke taak eener ziekenverzorgster.

Nog brandde de stapel eikenklossen in den wijden haard, en de walmende lamp aan den muurstok wierp haar fladderend halflicht door de niet armoedig gemeubileerde kamer, toen bij de eerste lichtstralen van den nieuwen dag een zacht tikken tegen de deur werd gehoord. Een Benedictijner monnik, in het zwart gekleed, met den gordel om de lendenen en de kap over het hoofd, trad binnen, en na beleefde groeten, verzocht hij dat hem de weg mocht worden gewezen, die naar het dorp Millingen voerde.

„Wie zijt gij, vriend of vijand?” klonk het ietwat norsch en gestoord uit den hoek der kamer bij de legerstede.

„Uw vijand nooit, wellicht uw vriend. In elk geval een verdwaald vreemdeling, welke u beleefd den weg komt vragen, die naar Millingen leidt,” gaf de monnik met vaste stem ten antwoord. (Wordt vervolgd.)

¹⁾ Baron Sloet, Jachtbedr. bl. 11 en 12.

ANTWERPSCHE WERELDTENTONSTELLING. — De troep van den Antwerpschen Handel.

verteerde vezel voor vezel, druppel voor druppel bloeds van het goede kind, welks hoedanigheden van hart en geest, als paalen in de schulp verborgen, niet werden opgemerkt. Heriberta kwijnende, gelijk de veldbloem na langdurige droogte. Dit ontging het scherpziend oog van den Hoeman niet. Met trage, doch gewisse schreden zag hij den dood zijn woning naderen. Zij moest hem ontvallen, zoo niet een geneesmiddel werd aangewend, dat de kwaal in zijn voortgang stuitte. Waar evenwel die begeerde hulp te vinden? Wie durfde een woning betreden, waarin een rooverhoofdman, een rechte afstammeling der Hunnen, zijne bevelen gaf?

Een heidensche vrouw uit het naburig kreupelbosch, een kruidenmengster, kwam Heriberta een enkele maal bezoeken, doch het gold meer de gestolen gouden of zilveren voorwerpen en muntstukken in ontvangst te nemen, dan de kwijnende zieke te herstellen. Wellicht was ook haar kruidenkennis van zoo weinig beduidenis,